

Forma és tartalom kapcsolata a Ps 1–18-as zsoltárblokkban

Jóllehet a modern értelemben vett, kritikai szemléletű bibliatudomány megalapozása Brian Watson nevéhez köthető, aki az 1657-es, londoni kiadású *Biblia Polyglotta*val elsőként végzett összehasonlító vizsgálatokat szövegszinten, mégis közel kétszáz évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a figyelem a zsoltárok kutatására irányuljon. A *Psalterium* azonban már röviddel ezt követően vizsgálódások termékeny táptalajának bizonyult, ugyanis mindössze néhány évtizeddel „felfedezése” után máris paradigmaváltás szemtanúi lehetünk. A forma- és történetkritika szellemiségétől némiképp elszakadva a '70-es években jelentős fordulatot hozott a *Zsoltárok könyvére* irányuló holisztikus szemléletmód, valamint az egyre professzionalizálódó fordítástudomány megjelenése. A készülő dolgozatban e két, napjainkban is meghatározó jelenség bibliatudományra gyakorolt hatását vizsgálom, előadásomban viszont – a rendelkezésre álló, szűkös időkeretre való tekintettel – a zsoltárkutatás tendenciáinak ismertetésére és egy új modell bemutatására fogok szorítkozni.

Mint tudjuk, a zsoltárok iránti kezdeti érdeklődés individuális jellegű volt, az egyes zsoltárokra önmagukban irányult. A zsoltárkutatás úttörőjének Hermann Gunkel tekinthető, aki 1933-ban, *Einleitung in die Psalmen* címmel megjelent munkájában ismertette a zsoltárok alapvető műfaji kategóriáit. Tanítványa, Sigmund Mowinckel ezt követően a zsoltárok kultuszban betöltött szerepére terjesztette ki kutatásait, *The Psalms in Israel's Worship* (1962, angol fordításban) című művében pedig Izrael vallását rekonstruálja, alapul véve a környező népek kultikus hagyományait is. A történetkritikai megközelítés alapfogalmának ekkoriban még a „*Sitz im Leben*” tekinthető, melynek primátusát azonban – a paradigmaváltás jegyében – egy határozott mozdulattal törte meg a Gerald Wilson által bevezetett „*Sitz im Text*” kifejezés (*Editing of the Hebrew Psalter*, 1985). Ennek háttérében a *Zsoltárok könyvének* mint tudatosan szerkesztett, egységes műnek a felfogása áll. Wilson – némiképp szakítva a történetkritikai szemlélettel, deklaráltan Brevard Childs követőjeként – zsoltárokon átívelő cselekmény létezésére mutatott rá, melynek megalkotásában központi szerepet játszik a tudatos elrendezés. A koncepcionális szerkesztés nyomait a makrostruktúrában később David C. Mitchell (*The Message of the Psalter*, 1997) és Mattias Millard (*Die Komposition des Psalters*, 1994) is hangsúlyozta, a mikrostruktúrában pedig, vagyis az egyes könyveken belüli kisebb zsoltárblokkok elemzése során Klaus Koenen (*Jahwe wird kommen ...*, 1995), Gunild Brunert (*Psalm 102...*, 1996) és a maga kissé túlfutott módján David M. Howard, Jr. (*The Structure of Psalms 93–100*, 1997) is kimutatta.

Jóllehet a „*Psalterexege*” módszerével szemben éles kritikák is megfogalmazódtak a '90-es évek végén (például Erhard S. Gerstenberger vagy Roger Norman Whybray részéről), ennek ellenére előadásom második részében néhány általános modell segítségével kívánom megragadhatóbbá tenni az átfogó megközelítés elméletét és gyakorlatát, végezetül pedig

Tanszéki műhelyszeminárium, 2015. február 16. (Susánszki Judit)

felvázolom és – reményeim szerint – bizonyítom egy ezektől eltérő, „multifokális” modell létezését a Ps 1–18-as zsoltárblokk elemzése során.